

Vzdělávací program „Písma Evropy“

Název: Písma Evropy

Autor: MgA. Sevdalina Kovářová Kostadinova.

Použité zdroje: časopis Kamarádi; www.kamaradi.eu; Wikipedie

Anotace programu: Program nabízí pomocí různých metod a materiálů možnost seznámit žáky s tematikou Evropské unie. Stěžejní částí programu je seznámení se s evropskou jazykovou rozmanitostí a písmy používanými k zápisu evropských jazyků. Je navržený tak, aby účastníky nadchnul a motivoval je ke společnému učení a sdílení vědomostí a zkušeností. Rozvíjí vědomí evropské identity při respektování národních identit.

Materiál byl vytvořen v roce 2020 v rámci činnosti Domu národnostních menšin v Praze a byl financován v rámci programu Evropa pro občany.

Popis programu:

Délka programu: 120 min.

Doporučený věk žáků: střední školy, víceletá gymnázia.

Vzdělávací oblasti: člověk a jeho svět, člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace.

Průřezové téma: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech.

Cíle: Seznámení s Evropskou unií. Přispění k výchově budoucích evropských občanů jako zodpovědných a tvořivých osobností. Rozvíjení vědomí evropské identity při respektování národních identit. Upevňování pozitivního postoje vůči evropské kulturní a jazykové rozmanitosti. Program je zaměřený na seznámení se s třemi písmi (latinkou, cyrilicí, abecedou), které se používají k zápisu různých jazyků EU. Jako bonus jsme přidali seznámení se s hlaholicí – nejstarším slovanským písmem, které stvořili sv. Cyril a Metoděj – patroni Evropy.

Program obsahuje následující aktivity:

- Teoretická část
- Energiser
- Vrstevnické vyučování – práce v menších skupinách formou soutěže
- Prezentace a diskuze
- Závěrečné zhodnocení

Pomůcky: pomocné listy (jsou součástí tohoto dokumentu), propisky (pro každého žáka) a prázdné papíry, 1x nůžky, 4 pracoviště (1 stůl a židle pro každého žáka). Počítač s internetem, projektor či interaktivní tabule, přehrávač hudby (volitelně k teoretické části a k energiseru). Několik drobných dáreků, které vyhraje vítězná skupina.

Materiály ke stažení:

- Metodický list a pomocné listy k programu (www.dnm-praha.eu / www.zaedno.org/mk-programy/multikulturni-programy-ke-stazeni)

Materiály on-line na doplnění tématu (volitelné):

- On-line hra „Jazykové pexeso“ (www.zaedno.org/hry)
- On-line „Kvíz Vlajky, znaky a země“, „Kvíz Země Evropy“ a „Evropa z výšky – text a kvíz“ (www.zaedno.org/kvizy)
- Další materiály na stránkách Evropa pro školy (https://europa.eu/learning-corner/home_cs) a Evropská unie hrou (<https://euhrou.cz>)

Popis jednotlivých aktivit programu:

Teoretická část: 10 min.

Krátké seznámení s Evropskou unií, seznámení s Evropskými jazyky a písmi. Metoda: otázka a odpověď. Přednášející/vedoucí pokládá otázky. Žáci odpovídají a sdílejí své vědomosti s ostatními. Přednášející odpovědi doplňuje.

Energiser – rozcvička: 5 min.

Žáci se postaví do kruhu. Jeden udělá nějaký jednoduchý cvik a ostatní to opakují. Další v kruhu pokračuje – udělá další cvik. Všichni opět opakují. Toto se opakuje, dokud se neotočí celý kruh a cvik ukáže postupně každý. Vše probíhá za doprovodu rytmické hudby.

Rozdělení do skupin: 5 min.

Žáci zůstávají v kruhu. Vedoucí se vyptává, kdo jaké jazyky umí. Spočítá se kolika jazyky je skupina schopna komunikovat. Vybere se jeden méně známý jazyk a ten, kdo ho umí, naučí ostatní počítat do 4. Když si to nacvičí začnou jeden po druhém řetězově do kruhu počítat od 1 do 4 a znovu a znovu, až se vystřídají všichni. Každý si má pamatovat číslo, které řekl. Jedničky, dvojky, trojky a čtyřky vytvoří hloučky. Takto vzniklé čtyři skupiny budou mezi sebou soutěžit. Skupina 1 Cyrilice, skupina 2 Latinka, skupina 3 Alfabetu a skupina 4 Hlaholice.

Vrstevnické vyučování formou soutěže – práce v skupinách: 90 min.

Skupiny 1 Cyrilice, 2 Latinka, 3 Alfabetu a 4 Hlaholice budou mezi sebou v této části soutěžit. Postupně budou plnit úkoly, spolupracovat, učit se navzájem, diskutovat a prezentovat své názory ostatním.

Po každém úkolu v této části skupiny hodnotíme a zanášíme body do tabulky (pomocný list 3). Vedoucí proces moderuje, ale při oceňování se radí s žáky. Žáci též v každém úkolu kontrolují výsledky „konkurencí“.

a) Úkol 1. Sestavit puzzle na rychlost – team building, cca 5 min.

Pomocný list 1 a pomocný list 2 předem rozstříháme podle předtištěných čar. Pozor, jednotlivé vzniklé dílky jsou rozlišeny barevnými tečkami. Pokud materiály vytisknete pouze černobíle, dodělejte si barevné rozlišení např. fixou. Všechny dílky zamícháme, obrátíme potíštěnou stranu dolů a rozmístíme v zadní části učebny (na volných židlích nebo lavici). Pomocné listy 4 až 7 umístíme každý na jedno ze stanovišť. Skupiny se postaví ke svým stanovištím.

Každá skupina musí spolupracovat, aby co nejrychleji složili svoje puzzle. Dva žáci ze skupiny budou běžci a ostatní skladači. Na signál start začínají běžci běhat mezi stanovišti a místem s roztrhanými dílky. Vždy jednou vyběhnou otáčejí jeden dílek po druhém a snaží se najít ten s barvou své skupiny. Dílky, které nepatří skupině vrací zpět potiskem dolů. Jakmile najde dílek se správnou barvou, běží s ním ke stanovišti a odevzdává ho zbytku skupiny. Pak běží pro další dílek. Ostatní ze skupiny se snaží donesené dílky poskládat jako puzzle, které jim prozradí, co je očekává dál v soutěži. Skupina, která složí puzzle jako první vykřikne „Hotovo“ a je jí připisán 1 bod.

b) Úkol 2. Co nejvíce hesel o EU – na počet – řetězová hra do kruhu, cca 10 min.

Hráči se postaví do malého kruhu, každá skupina zvlášť. Jeden zapisuje např. na pomocný list. Každá skupina si vezme jednu tužku, která plní úlohu mikrofonu. Pokud hráč drží

v ruce mikrofon – mluví a ostatní ho poslouchají. Potom předává mikrofon sousedovi po své pravici. Každý má rychle říct jedno heslo – slovo, či slovní spojení spojené s EU a pak předat mikrofon dál. Zapisovač hesla zapisuje a klidně může i přidávat i svá. Hesla se pochopitelně nemají opakovat. Na tento úkol je časový limit. Po jeho uplynutí spočítají hráči, kolik hesel se jim podařilo vymyslet. Každá skupina přečte hesla nahlas a ostatní jim je schválí nebo mohou některá zavrhnout (pokud nejsou relevantní). Skupina, která má nejvíce hesel si připisuje 1 bod.

c) Úkol 3. Pět faktů o písmu – na čas – skupinová práce, cca 5 min

Každá skupina má za úkol zjistit a napsat v časovém limitu pět faktů o svém písmu. Zde používají pomocný list 8 až 11 (každá skupina ten svůj). Následně fakta přečtou ostatním. Za splnění úkolů si každá skupina připisuje 1 bod.

d) Úkol 4. Přepis jmen / šifrování – na čas – individuální práce, cca 15 min.

Každý žák má za úkol přepsat své jméno a příjmení do svého písma nebo ho, v případě latinky zašifrovat. Zde používají pomocné listy 8 až 10 (každá skupina ten svůj). Následně si skupiny vymění výsledky a zkontrolují si je navzájem. Za splnění úkolu si každá skupina připisuje 1 bod (tolerance např. 3 chyby).

e) Úkol 5. 3 věci, které byste v EU změnili a 3 věci, které byste neměnili – diskuse ve skupině. Prezentace každé skupiny „na scéně“ – celkem cca 45 min.

Žáci společně diskutují ve skupině a sepisují, co by změnili a co by neměnili na EU. Společně vymyslí zajímavou prezentaci a argumenty pro a proti.

Rozdáme každému malý papírek jako hlasovací lístek. Po prezentaci bude každý dávat svůj hlas některé ze skupin, která ho nejlépe oslovila a to tak, že napíše číslo skupiny na papírek (nesmí však hlasovat pro svoji vlastní skupinu).

Následně se každá skupina postaví na improvizované „sceně“ a odprezentuje svoji práci.

Diváci (ostatní skupiny a vedoucí) mohou pokládat otázky, diskutovat či oponovat prezentujícím.

f) Hlasování pro nejlepší prezentaci a sčítání výsledků, cca 5 min

Papírky s čísly – hlasovací lístky posbíráme a sečteme. Každý hlas přináší jeden bod pro skupinu. Tato disciplína je rozhodující, dá se v ní nasbírat nejvíce bodů.

Body v tabulce sečteme.

g) Slavnostní vyhlášení vítěze, cca 5 min

Vítěznou skupinu znovu přivoláme na scénu a za potlesku jim slavnostně pográtujeme a předáme ceny – drobné dárečky, diplomy, atd.

Závěrečné zhodnocení: 10 min.

Žáci se podělí o své zážitky – co se jim líbilo, co bylo náročné, co se nového naučili. Můžete použít např. metodu lepicích papírků – každý žák nalepí svůj papírek na předem připravenou hodnotící škálu.

Cyrilice

1. Vymyslete co nejvíce hesel (slov, slovních spojení), která se pojí s EU (řetězová hra do kruhu) a zapište na papír.
2. Společně dejte dohromady 5 faktů o cyrilici (např. v jakém jazyku/jazycích se používá, kdy vznikla atd.). Zapište na papír.
3. Pomocí tabulky napište svá jména a příjmení v cyrilici. (Písmena, která nemají v cyrilici ekvivalent, nahraďte nejvíce podobnými.)
4. Diskutujte a společně napište 3 věci, které byste v EU změnili a 3 věci, které byste neměnili. Prezentujte svoji práci ostatním včetně krátkého zdůvodnění.

Alfabet

1. Vymyslete co nejvíce hesel (slov, slovních spojení), která se pojí s EU (řetězová hra do kruhu) a zapište na papír.
2. Společně dejte dohromady 5 faktů o abecedě (např. v jakém jazyku/jazycích se používá, kdy vznikla atd.). Zapište na papír.
3. Pomocí tabulky napište svá jména a příjmení v abecedě. (Písmena, která nemají v abecedě ekvivalent, nahraďte nejvíce podobnými.)
4. Diskutujte a společně napište 3 věci, které byste v EU změnili a 3 věci, které byste neměnili. Prezentujte svoji práci ostatním včetně krátkého zdůvodnění.

Latinka

1. Vymyslete co nejvíce hesel (slov, slovních spojení), která se pojí s EU (řetězová hra do kruhu) a zapište na papír.
2. Společně dejte dohromady 5 faktů o latince (např. v jakém jazyku/jazycích se používá, kdy vznikla atd.). Zapište na papír.
3. Svá jména a příjmení zašifrujte tak, že jednotlivá písmena posunete o dvě vpřed. Z písmene A se stane C, z B -> D, ... a na konci dokola z Y -> A, Z -> B. Písmena používejte bez háčeků a čárek a hlásku CH považujte za písmena C a H. (i v abecedě CH vynechejte)
4. Diskutujte a společně napište 3 věci, které byste v EU změnili a 3 věci, které byste neměnili. Presentujte svoji práci ostatním včetně krátkého zdůvodnění.

Hlaholice

1. Vymyslete co nejvíce hesel (slov, slovních spojení), která se pojí s EU (řetězová hra do kruhu) a zapište na papír.
2. Společně dejte dohromady 5 faktů o hlaholici (např. v jakém jazyku/jazycích se používá, kdy vznikla atd.). Zapište na papír.
3. Pomocí tabulky napište svá jména a příjmení v hlaholici. (Písmena, která nemají v hlaholici ekvivalent, nahraďte nejvíce podobnými.)
4. Diskutujte a společně napište 3 věci, které byste v EU změnili a 3 věci, které byste neměnili. Presentujte svoji práci ostatním včetně krátkého zdůvodnění.

Skupina	Hodnotí	Bodování	1 ● Cyrilice	2 ● Latinka	3 ● Alfabeto	4 ● Hlaholice
Úkol 0 - sestavit puzzle - na rychlost	Lektor	1 bod za vítězství				
Úkol 1 - hesla EU - na počet	Lektor	1 bod za vítězství				
Úkol 2 - fakta o písmu	Lektor	1 bod za splnění				
Úkol 3 - přepis jmen	Sousední skupina	1 bod za splnění				
Úkol 4 - změny v EU	Hlasování na papírky	1 hlas = 1 bod				
Celkem						

skupina 1 ●

Cyrilice

skupina 2 ●

Latinka

skupina 3 ●

Alfabeta

skupina 4 ●

Hlaholice

Cyrilice je písmo původně vytvořené pro zápis staroslověnštiny. Národní abecedy, které vývojem cyrilice vznikly, se označují jako azbuka. Slovo azbuka je zkratkou, utvořenou ze začátečních hlásek názvů prvních písmen abecedy: a (az), b (buki). Přestože podle názvu písma se může zdát, že by tvůrcem cyrilice mohl být svatý Cyril, není tomu tak. Cyrilice se používá pro zápis šesti slovanských jazyků: bulharštiny, makedonštiny, srbštiny, ukrajinštiny, běloruštiny a ruštiny. Jednotlivé národní abecedy se od sobě lehce liší.

Nejstarší cyrilice je ta bulharská. Bulharština má ze všech slovanských jazyků nejdéle i psanou formu (od 9. století). V roce 886 přijalo Bulharsko písmo hlaholici, kterou vytvořil sv. Cyril, bratr sv. Metoděje. Hlaholice byla postupně nahrazena cyrilicí neboli azbukou, která byla jednodušší. Cyrilice vznikla v Preslavské škole na území Bulharska na počátku 10. století. V 11. století se těžiště slovanské vzdělanosti přeneslo z Bulharska do Kyjevské Rusi, odkud se cyrilice šířila dále.

👉 Bulharská azbuka

U každého písmenka je v závorce uvedeno, kterému českému znaku odpovídá, případně jeho výslovnost.

А (A)	Б (B)	В (V)	Г (G)	Д (D)	Е (E)	Ж (Ž)	З (Z)	И (I)	Й (J)	К (K)	Л (L)	М (M)
Н (N)	О (O)	П (P)	Р (R)	С (S)	Т (T)	У (U)	Ф (F)	Х (CH)	Ц (C)	Ч (Č)	Ш (Š)	Щ (št)
Ѣ (samohláska [ə], zní stejně jako anglický neurčitý člen „a“)					Ѧ (změkčuje výslovnost, velmi zřídka používaný znak, např. шоѦбор – šofjor)						Ю (ju)	Я (ja)

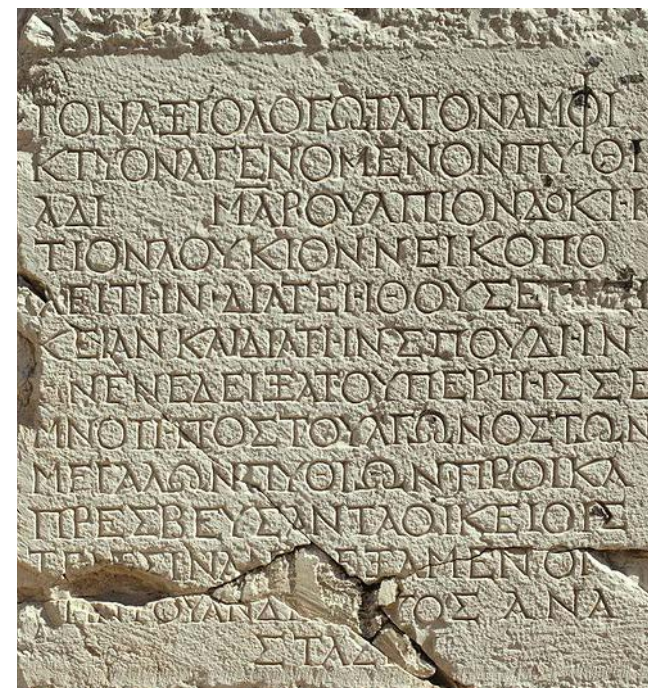
Αλφάβητα je nejstarší dosud používané písmo v Evropě. Používá se pro zápis řečtiny, řecká písmena se ale objevují i v jiných jazycích například jako matematické symboly. Písmo bylo vyvinuto kolem 9. století př. n. l. a s několika změnami se používá dodnes. Z alfabety do značné míry vychází i slovanské písmo cyrilice a jistou příbuznost vykazují i námi používaná latinka.

Καждý řecky trochu umí. Spousta evropských slov pochází z řečtiny a používají se v různých jazycích. Řekové rozumějí slovům jako je škola σχολείο, museum μουσειό, kino κινηματογράφος, salát σαλάτα, pepř πιπέρι, rýže ρύζι, kilo κιλό, telefon τηλέφωνο, auto αυτοκίνητο, taxi ταξί, motocykl μοτοσυκλέτα a tak podobně, protože tato slova mají řecký základ.

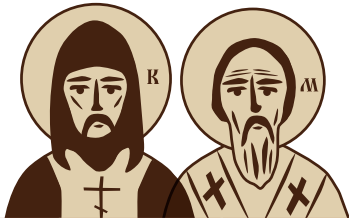
👉 Řecká αλφάβητα

Každá buňka obsahuje písmeno řecké abecedy (v abecedním pořadí), název písmene v řečtině a v češtině a výslovnost písmene (v hranatých závorkách).

A α άλφα / alfa [a]	B β βήτα / béta [b]	Γ γ γάμμα / gamma [g]	Δ δ δέλτα / delta [d]	E ε έψιλον / epsilon [e]	Z ζ ζήτα / zéta [z]
H η ήτα / éta [i]	Θ θ θήτα / théta [th]	I ι ιώτα / ióta [i]	K κ κάππα / kappa [k]	Λ λ λάμδα / lambda [l]	M μ μι / mý [m]
N ν νι / ný [n]	Ξ ξ ξι / ksí [ks]	Ο ο όμικρον / omikron [o]	Π π πι / pí [p]	Ρ ρ ρο / ró [r]	Σ σ,ς σίγμα / sigma [s]
Τ τ ταυ / tau [t]	Υ υ ύψιλον / ypsilon [i]	Φ φ φι / fi [f]	Χ χ χι / chí [ch]	Ψ ψ ψι / psí [ps]	Ω ω ωμέγα / omega [o]

Hlaholice

V hlaholici označoval každý znak buď písmeno nebo číslo a měl i svůj název. Názvy znaků jsou ve staroslověnětině.

Hlaholice je nejstarší, dnes už neužívané slovanské písmo. Písmo vytvořil svatý Cyril kolem 862–863. Podnětem k tomu mu byla mise na Moravu, ke které se připravoval se svým bratrem Metodějem, a nutnost vytvořit písmo pro zápis slovanštiny. Název hlaholice pochází z podstatného jména glagol – slovo. Písmo se později rozšířilo do jiných slovanských zemí. Během 10. století Slované přešli buď k latině, nebo cyrilici, a hlaholice byla zapomenuta.

Znak	Staroslověnský název	Hláskový význam	Číselná hodnota
Ɱ	Az	a	1
Ɱ	Buky	b	2
Ɱ	Vědě	v	3
Ɱ	Glagol	g	4
Ɱ	Dobro	d	5
Ɱ	Jest	e	6
Ɱ	Živěte	ž	7
Ɱ	Dzělo	dz	8
Ɱ	Zemlja	z	9
Ɱ	Iže	i	10
Ɱ	I	j	20
Ɱ	Ďerv	ď	30
Ɱ	Kako	k	40
Ɱ	Ljudje	l	50
Ɱ	Myslite	m	60

Znak	Staroslověnský název	Hláskový význam	Číselná hodnota
Ɱ	Naš	n	70
Ɱ	On	o	80
Ɱ	Pokoj	p	90
Ɱ	Ruci	r	100
Ɱ	Slovo	s	200
Ɱ	Tvrdo	t	300
Ɱ	Uk	u	400
Ɱ	Fert	f	500
Ɱ	Chěr	ch	600
Ɱ	Ot	omega	700
Ɱ	Šta	št	800
Ɱ	Ci	c	900
Ɱ	Črv	č	1000
Ɱ	Ša	š	–

Tabulka není úplná, uvedli jsme jen písmena, která přibližně odpovídají současné abecedě.